

Diagnostika pamäti

Autorka: PhDr. Jana Olíková

Hodnotitelia: Mgr. Anton Kalina
PhDr. Timea Valachová, PhD.

Recenzentka: PhDr. Gabriela Ručková, PhD.

Obsah

1. Prostredie.....	3
2. Kompetenčný rámec	3
3. Vzťah	3
4. Účel	4
5. Metódy a postupy	4
5.1. Orientačná diagnostika	4
5.2. Testy a metódy	5
5.3. Hodnotenie pamäti (testy zamerané primárne na posúdenie pamäti)	6
5.4. Testy zamerané na sekundárne hodnotenie pamäti	8
6. Diferenciálna diagnostika.....	9
7. Ďalší postup.....	9
8. Zoznam použitej literatúry.....	10

Pamäť je psychický proces, ktorý pozostáva zo získavania, uskladňovania/zapamätávania (vštepeneia), podržania (retencie) a vybavovania predchádzajúcich informácií. V diagnostickom procese je posudzovaná z hľadiska:

- špecifických atribútov vo
- vzťahu k trvaniu (posudzovanie krátkodobej a operačnej, strednodobej a dlhodobej pamäti), k stratégiám zapamätania, vybavovania a špecifickým oslabeniam,
- exponovaného materiálu (vizuálna, verbálna, akustická pamäť).

Rozvoj pamäťových schopností závisí od zrenia príslušných mozgových štruktúr, ale aj od aktuálnej úrovne kognitívnych schopností a skúseností (Říčan a kol., 2006).

Nikdy neexistuje izolovane od ostatných kognitívnych (vnímanie, pozornosť, učenie) a exekutívnych funkcií (plánovanie, rozhodovanie, organizácia, monitorovanie úlohy a pod.). Zároveň má vplyv na tieto procesy.

1. Prostredie

V školskom prostredí žiaka v prispôsobených nerušivých podmienkach. Ambulantne v centre poradenstva a prevencie. V špeciálnych výchovných zariadeniach.

2. Kompetenčný rámec

Orientačnú diagnostiku, napríklad na účely rozvoja pamäťových stratégií alebo posúdenia pamäti ako parciálnej zložky komplexnejšieho výkonu (napr. pri pravopise, čítaní, osvojovaní jazyka), môže vykonať školský psychológ, školský špeciálny pedagóg, liečebný pedagóg, samostatný psychológ, psychológ s 1. a 2. atestáciou, samostatný špeciálny pedagóg a špeciálny pedagóg s 1. a 2. atestáciou, logopéd s 1. a 2. atestáciou.

Diagnostiku s interpretáciou výsledkov a diferenciálnou diagnostikou vykonáva samostatný psychológ a psychológ s 1. a 2. atestáciou.

3. Vzťah

Orientačné zhodnotenie úrovne pamäti sa riadi štandardnými odporúčaniami na nadviazanie diagnostického raportu (dôverný, harmonický a kooperatívny vzťah medzi diagnostikom a diagnostikovaným). Testové metódy, ktoré sú priamo určené na diagnostiku pamäti, majú výkonový charakter. Bezpečný, vrelý, dôverný, otvorený a podporujúci vzťah spolu s vhodnou motiváciou k spolupráci a spôsobom zaradenia tohto typu testov do používanej batérie (načasovanie) môžu mať podstatný vplyv na kvalitu a kvantitu výkonu.

Použitie výkonových testových metód môže byť výrazne ovplyvnené aktuálnym emočným stavom, kvalitou pozornosti, osobnostnými predpokladmi (zvládanie záťaže, motivačná a ašpiračná úroveň, výkonová orientácia, sebahodnotenie a sebaobraz, úzkosť a úzkosťnosť, obozretnosť, hostilita, obranné mechanizmy a takisto aj vekovo, vývinovo a kultúrne podmienené odlišnosti v spolupráci).

U malých detí je možné nadväzovať dobrý raport začatím diagnostiky formou hry a neformálnym rozhovorom. Vyžaduje sa citlivé zváženie rozsahu a záťaže v rámci diagnostického procesu (potrebne zvážiť sekvenčné rozdelenie diagnostického procesu, aby dieťa nebolo vystavované nadmernej záťaži a výkon bol čo najmenej skreslený únavou). Pre mladšie deti môže byť neistota viac viazaná na novosť situácie, kontakt s cudzím dospelým, odlúčenie od sprevádzajúcej osoby (separačná úzkosť). Staršie

deti môžu mať viac neistotu zo samotnej diagnostiky (obava a neistota z úspešnosti, zvládnutia, záverov a hodnotenia). Výkonové testy sú založené aj na potrebe udržať vyššiu motiváciu počas celej doby diagnostiky. Keďže ide o diagnostiku pamäti, ktorá je úzko spätá s pozornosťou, uistíme sa, či si dieťa zapamätalo inštrukciu.

4. Účel

Účelom diagnostiky pamäti je posúdenie pamäti ako:

- veľmi dôležitej zložky celkových kognitívnych schopností a predpokladov na učenie,
- osobitného zamerania na jej špecifické atribúty/oslabenia z hľadiska dĺžky trvania pamäti, posúdenia jednotlivých typov pamäti (procedurálnej = zapamätanie cvičením, manipuláciou; sémantickej = zapamätanie si faktických informácií s možnosťou automatického, ev. zámerného vyvolania informácií; epizodickej = zážitky, udalosti...).

Diagnostické zameranie je dôležité z preventívneho a poradenského hľadiska (zistenie silných stránok dieťaťa/žiaka s ohľadom na zameranie spôsobu intervencií, preferovania učebného štýlu, kognitívnych stratégií a profesionálnej orientácie...).

Diagnostika je takisto dôležitá z diferenciálneho hľadiska (posúdenie špecifických oslabení pri ŠPÚ, NKS, exekutívnych funkcií, organickej integrity – čiže primárna diagnostika špecifického oslabenia, prípadne sekundárna diagnostika oslabenia v dôsledku napr. emočných problémov) a z hľadiska nastavenia účinných intervencií pri náprave špecifických oslabení, zhoršeného výkonu vplyvom neúčinných stratégií učenia a pod.

V diagnostike bude kombinované posudzovanie pamäti, pamäťových schopností posúdením priameho výkonu v diagnostikovanej situácii a prostredníctvom hodnotenia sebou (metakognitívne zhodnotenie) či inými (výkon v škole, pozorovanie rodičmi a pod.).

5. Metódy a postupy

Diagnostika môže prebiehať v troch úrovniach. Vo všetkých je diagnostický proces opretý o klinické a testové metódy.

5.1. Orientačná diagnostika

Orientačná diagnostika je východiskom pri požadovaní ďalšej odbornej starostlivosti (prihláška na vyšetrenie v školskom zariadení poradenstva a prevencie, ev. inej diferenciálnej diagnostiky), takisto pri voľbe diagnostickej stratégie, zvážení výberu diagnostických metód, plánovaní a sukcesivite zvolených metód či zvážení stratégie predbežných opatrení (napr. nácvik, tréning pamäti, stratégie učenia, voľba motivačných stratégií v učení).

Pozorovanie počas vyučovania, počas priameho kontaktu s klientom (dieťa, žiak, študent). V rámci stanoveného cieľa (predbežné zhodnotenie úrovne pamäti) sa v procese pozorovania zameriavame na schopnosť podržať si v krátkodobej pamäti inštrukcie rôzneho charakteru (akustické, vizuálne podnety, verbálna inštrukcia k nejakej úlohe, postupnosť inštrukcií, schopnosť zopakovať povedané).

Výkon je vhodné pozorovať aj počas hrania spoločenských hier (napr. vizuálna pamäť – pexeso a pod., sluchová pamäť – zopakovanie vyťukaného/zahraného/vytlieskaného rytmu, využiť hry so zameraním na krátkodobú i strednodobú pamäť prostredníctvom hier z Brainboxu).

Strednodobú a dlhodobú pamäť je možné orientačne posúdiť overovaním vstevovania a vybavovania komplexnejších informácií (text, hudba, vizuálny príbeh...).

Pozorovanie výkonu pri aplikácii akéhokoľvek testu/metódy – schopnosť zapamätať si inštrukciu, sekvenciu požiadaviek a podobne. Sledujeme výkon v oblasti verbálnej pamäti pri učení textu a jeho reprodukciu, mechanickú a voľnú reprodukciu so zachovaním podstatných dejových či obsahových súvislostí počas vývinu dieťaťa.

Anamnestické údaje – pýtame sa na psychomotorický vývin, rečový vývin, schopnosť reprodukovať rozprávky, učiť sa básničky či piesne, učenie praktických vecí ako bicyklovanie či plávanie. Pýtame sa na subjektívne posúdenie pamäti a prípadné problémy v každodennom živote v súvislosti so zabúdaním, strácaním vecí alebo zhoršenou orientáciou v priestore.

Analýza školských výkonov - výkon v testoch, odpovediach, zabúdanie úloh, strácanie sa v inštrukciách, neschopnosť zopakovať inštrukcie. Výkon je potrebné posudzovať komplexnejšie (motivačná zložka, nadanie dieťaťa, podnetnosť prostredia).

Použitie špeciálnopedagogickej diagnostiky (posúdenie východiskovej miery a porovnanie v procese nápravy).

Na orientačné hodnotenie je možné vytvoriť posudzovacie škály na posudzovanie krátkodobej, strednodobej aj dlhodobej pamäti. Posudzovanie by malo byť orientované na všetky fázy (vstevováciu, retenčnú i vybavovanie). Schopnosť posúdiť vlastné kompetencie je možná až u žiakov druhého stupňa ZŠ a neskôr (často vychádza zo skúseností so školským výkonom, názormi iných). Posúdenie nemusí zodpovedať miere reálnych pamäťových schopností, ale je cenné z hľadiska zistenia postoja vyšetrovaného. Takisto môže byť skreslené mierou rozumových schopností a osobnostnými rysmi či situačnou záťažou.

Škála aktuálnej pamäti (T-166), autori I. Ruisel, J. Mullner a G. Farkaš – použiteľná od 14 rokov. Je časovo nelimitovaná, vyhodnotenie do 10 – 15 minút. Na posudzovanie je používaná päťbodová škála. Hodnotenie je zamerané na posudzovanie problémov so zabúdaním a posudzovanie kvality vlastnej pamäti. **Využitie:** v poradenskom procese na porovnanie hodnotenia vyšetrovaného s reálnym výkonom, ev. posúdenie neadekvátneho sebahodnotenia (osobnostné rysy).

Diagnostická metóda na zisťovanie deficitov čiastkových funkcií u školských detí, B. Sindelar – metóda spája posúdenie auditívnej (zapamätanie si hlások, slov, ktoré sa rýmujú, slov, ktoré sa nerýmujú a pamäť na text – báseň), vizuálnej (pamäť na obrázky, figúry a písmená) pamäti. Navyše posudzujeme intermodalitu, teda prepájanie auditívneho, vizuálneho a taktilno-kinestetického aspektu a schopnosť seriality. Diagnostika smeruje k nastaveniu ďalšej odbornej činnosti, teda k nastaveniu tréningu na systematickú prácu na rozvoji oslabených čiastkových funkcií, prípadne ako stimulačný program pri globálnom oslabení na kognitívnej úrovni dieťaťa. Diagnostika aj tréningový program je viazaný na absolvovanie kurzu. Po absolvovaní daného kurzu je možné, aby s metódou pracovali tak OZ v poradenskom zariadení, ako aj členovia ŠPT. Diagnostika je vhodná pre žiakov od 2. polroku v 1. ročníku. Pre deti od 3 do 6 rokov je určená diagnostika **Mačka Mňau**, taktiež od B. Sindelar, viazaná na absolvovanie vzdelávania.

5.2. Testy a metódy

Vyjadrovacie schopnosti:

Diagnostika špecifických porúch učenia (T-239), J. Novák – výslovnosť hlások, opakovanie viet – možnosť použiť ako súčasť špeciálnopedagogického vyšetrenia u školopovinných detí (pamäť na

exponované hlásky, slová, vety, reprodukcia počutého príbehu či zážitku).

Percepcia rytmickej zostavy:

Diagnostika špecifických porúch učenia (T-239), J. Novák – schopnosť zreprodukovať rôzne dlhé sekvencie zvukov na bzučiaku.

Sebahodnotiace/sebapozudzovacie škály, dotazníky.

Metóda merania preferencie foriem učenia DAP Services, a. s. – zisťovanie podmienok a motivácie k učeniu, vplyv na vštiepivosť, retenciu a vybavovanie (vizuálny, verbálny, zážitkový typ učenia, pamätania).

Opakovanie čísel – Wechslerova inteligenčná škála WISC IIISK (T-36) – použiteľné od 5 rokov. Predstavuje sériu ústne podávaných číselných radov, ktoré má dieťa zopakovať v zadanom poradí a v opačnom poradí.

Komplexné testy pamäti:

Pamäťový test LGT-3 (T-51), L. Maršálová, A. Hrabovská, B. Mészárošová – použiteľný od 13 rokov. Umožňuje posúdenie verbálnej (slovnej i číselnej pamäti, komplexného i jednoduchého obsahu) i neverbálnej pamäti.

Test zrakovo-sluchového učenia – I. Eisler, V. Mertin (pôvodne L. J. Monreová) – predškolský vek a mladší školský vek (normy 5 – 6 rokov) – schopnosť zapamätať si nové názvy obrázkov bez zmyslu. Použitie aj ako predikcia asociačného učenia, zrakovo-sluchového učenia, rizika porúch učenia.

WMS–IIIa: Wechslerova skrátená pamäťová škála – dĺžka administrácie je 15 – 20 minút. Použiteľná od 16 do 89 rokov. Zameriava sa na auditívnu, vizuálnu, bezprostrednú i dlhodobú pamäť. Zisťujeme úroveň bezprostredného a vzdialeného vybavovania.

5.3. Hodnotenie pamäti (testy zamerané primárne na posúdenie pamäti)

V podkapitole sa zameriame na použitie testov zameraných primárne najmä na posúdenie pamäti, ev. parciálnych subtestov z komplexných batérií (neuropsychologických, batérií na posúdenie intelektových schopností).

Testy neverbálnej pamäti:

Subtest Pamäť na mená – Woodcock-Johnson test (WJ IE COG), M. Ruef, A. Furman, A. Muñoz-Sandoval – použiteľný od 5 do 90 rokov, zisťuje asociatívnu pamäť (vytváranie asociácií medzi sluchovými a zrakovými podnetmi), znovuvybavenie a proces sprístupňovania poznatkov z pamäti.

Subtest Pamäť na korálky – STANFORD-BINETOVA INTELIGENČNÁ ŠKÁLA – IV. REVÍZIA (T-35) R. L. Thorndike, E. P. Hagenová, J. M. Sattler (USA), upr. † K. Adamovič – použiteľný od 2 rokov do dospelosti. Zameraný na krátkodobú mechanickú pamäť.

Subtest Pamäť na predmety – STANFORD-BINETOVA INTELIGENČNÁ ŠKÁLA – IV. REVÍZIA (T-35) R. L. Thorndike, E. P. Hagenová, J. M. Sattler (USA), upr. † K. Adamovič – použiteľný od 4 rokov a 6 mesiacov do dospelosti. Zameraný na krátkodobú mechanickú pamäť.

Rey-Osterriethov test komplexnej figúry (T-65) – P. A. Osterrieth, A. Rey (F), upr. † M. Košč, J. Novák – použiteľný od 5,5 roka do dospelosti. Posudzovanie konkrétnej bezprostrednej vizuálnej neúmyselnej pamäti. Nie je časovo limitovaný (časová náročnosť je však nízka).

BVRT: Bentonov vizuálny retenčný test – A. L. Benton – použiteľný od 7 rokov do dospelosti (validnejšie od 8 rokov nahor). Časovo nenáročný test (5 – 10 minút). Zameraný na krátkodobú vizuálnu pamäť (reprodukcia, ev. variant ako znovupoznanie).

Meiliho test vizuálnej pamäti (R. Meili, 1961) – pozostáva zo série 30 obrázkov, ktoré sú aplikované skúšanej osobe dvojakým spôsobom: obrázky sa predkladajú s exponovaním dvoch sekúnd alebo všetky obrázky v priebehu jednej minúty. Testový materiál je usporiadaný v rovnakých štvorčekoch na formáte A4. Po uplynutí expozičného času, po 10 sekundách prestávky, skúšaná osoba slovne uvádza, ktoré predmety si z exponovaného materiálu zapamätala. Percentilové normy sú pre deti od 7 do 14 rokov a pre dospelých. Podľa Slovenských klinických skúseností (O. Kondáš, Š. Bednárík, 1973) test meria vštepiťnosť pamäti a je možné ho využiť v kombinácii s inými metódami alebo izolovane k orientačnej diagnostike.

Subtest Pohyby ruky z Kaufmanovej hodnotiacej batérie pre deti K-ABC – využiteľný od 2,5 do 12,5 roka. Zisťuje schopnosť zapamätať si sekvenciu pohybov ruky a motoricky si ich vybaviť v stanovenom poradí (krátkodobá vizuálna pamäť s prepojením na sekvenčné spracovanie, pozornosť, priestorovú orientáciu, možno tiež vylúčiť/potvrdiť perseverácie).

Subtest Priestorová pamäť z Kaufmanovej hodnotiacej batérie pre deti K-ABC – posudzuje krátkodobú vizuálnu pamäť v prepojení na simultánne spracovanie (rozdiel oproti iným testom, napr. subtest opakovanie čísel posudzuje spracovanie podnetov sekvenčným spôsobom). Výkon poukazuje aj na pružnosť/flexibilitu spracovania, pozornosť a úzkosť.

Subtest Tvár a miesto z Kaufmanovej hodnotiacej batérie pre deti K-ABC prepája vplyv podnetnosti prostredia dieťaťa, schopnosť učiť sa a pamätať si (dlhopamäť a vybavovanie).

Testy verbálnej pamäti:

Subtest Obrátené číselné rady – Woodcock-Johnson test (WJ IE COG), M. Ruef, A. Furman, A. Muñoz-Sandoval – použiteľný od 5 do 90 rokov, zisťuje bezprostrednú pracovnú pamäť založenú na schopnosti dočasne podržať informáciu a vykonávať s ňou súbor operácií.

Subtest Pamäť na vety – STANFORD-BINETOVA INTELIGENČNÁ ŠKÁLA – IV. REVÍZIA (T-35) R. L. Thorndike, E. P. Hagenová, J. M. Sattler (USA), upr. † K. Adamovič – použiteľný od 2 rokov do dospelosti. Zameraný na krátkodobú mechanickú pamäť.

Subtest Pamäť na čísla – STANFORD-BINETOVA INTELIGENČNÁ ŠKÁLA – IV. REVÍZIA (T-35) R. L. Thorndike, E. P. Hagenová, J. M. Sattler (USA), upr. † K. Adamovič – použiteľný od 4 rokov a 6 mesiacov do dospelosti. Zameraný na krátkodobú mechanickú pamäť.

Opakovanie čísel – Wechslerova inteligenčná škála WISC III- SK (T-36) – použiteľné od 5 rokov. Predstavuje sériu ústne podávaných číselných radov, ktoré má dieťa zopakovať v zadanom poradí a v opačnom poradí. Zamerané na krátkodobú a operačnú pamäť. Krátkodobá pamäť je viac orientovaná na mieru automatického vybavovania. Operačná vyžaduje aj priestorovú predstavivosť (zložitejšia reprodukcia).

Subtest Opakovanie čísel – z Kaufmanovej hodnotiacej batérie pre deti K-ABC – použiteľný od 2,5 do 12,5 roka – takisto lineárne spracovanie verbálnoakustických podnetov (krátkodobá, auditívno-vokálna pamäť).

Pamäťový test učenia (T-95), M. Preiss – použiteľný od 9 do 14 rokov. Časová náročnosť 10 minút. Kapacita krátkodobej i dlhodobej verbálnej pamäti, krivka učenia, zachytáva konfabuláciu a ďalšie poruchy vybavovania si. Je vhodný na diagnostiku organického oslabenia CNS, porúch učenia, demencie, pozorovanie následkov úrazu hlavy, diferenciálnu diagnostiku organickej vs. funkčnej poruchy pamäti.

Pamäťové učenie a test vedomostí – Test štruktúry inteligencie I-S-T 2000 R – použiteľné od 8. ročníka ZŠ. Výsledky použiteľné pre poradenský proces.

Meiliho test slovnej pamäti (R. Meili, 1961) – pamäť na slová je meraná čítaním 30 slov v dvojsekundových intervaloch. Percentilové normy sú pre deti od 7 do 14 rokov a pre dospelých. Podľa Slovenských klinických skúseností (O. Kondáš, Š. Bednárík, 1973) test meria vštepivosť pamäti a je možné ho využiť v kombinácii s inými metódami alebo izolovane k orientačnej diagnostike.

Zapamätávanie si tvarov, analýza štruktúry inteligencie – ISA (T-309), E. Fay, G. Trost, G. Gittler (D), upr. T. Kováč. Subtest meria krátkodobé verbálne pamäťové schopnosti.

5.4. Testy zamerané na sekundárne hodnotenie pamäti

Spomenuté subtesty a testy prioritne nie sú zamerané na diagnostiku pamäti, avšak sekundárne podľa výsledkov môžeme dedukovať a posudzovať aj oblasť pamäťových funkcií a schopností:

Skúška čítania (T202), Z. Matějček, J. Šturma, M. Vágnerová, Z. Žlab – **časť reprodukcia čítaného textu** – strednodobá verbálna pamäť (epizodická), viazané na čitateľské zručnosti. Je potrebné výkon hodnotiť aj v kontexte prítomnosti špecifických porúch učenia. Výkon nemusí znamenať ťažkosti v pamäti, ale môže vyplývať z prítomnosti špecifických porúch učenia.

Subtest Informácie – subtest je súčasťou Wechslerovej intelligenčnej škály WISC III- SK (T-36) – použiteľný od 5 rokov. Zisťuje mieru sémantickej pamäti, je závislá aj od kultúrneho pozadia a stimulačného prostredia.

Subtest Slovník – Wechslerova intelligenčná škála WISC III- SK (T-36) – použiteľný od 5 rokov. Zisťuje mieru sémantickej pamäti, je závislá aj od kultúrneho pozadia a stimulačného prostredia.

Subtest Porozumenie – Wechslerova intelligenčná škála WISC III- SK (T-36) – použiteľný od 5 rokov. Zisťuje mieru dlhodobej pamäti na praktické skúsenosti dieťaťa, reprodukciu v kontexte priamych zážitkov a skúseností. Je závislá od prostredia a kultúrneho zázemia dieťaťa.

Obrázkovo-slovníková skúška (T-8), O. Kondáš – vizuálna vštepivosť (modifikované použitie) – po ukončení expozície obrázkov sa dieťa vyzýva na zreprodukovanie obrázkov, ktoré videlo. Použiteľné od 5 rokov a 6 mesiacov do 6 rokov a 6 mesiacov.

Kresbový test školskej spôsobilosti – T. Krogh, úprava E. Gajdošová a G. Herényiová, **Psycho-Insight, spol. s r. o.** – zapamätávanie si inštrukcií, sekvencie inštrukcií a postupov (krátkodobá a operačná pamäť).

Pamäť na slová s vysokou frekvenciou v jazyku, pamäť na vety s plnovýznamovými a neplnovýznamovými slovami – test rečového myslenia TRM, I. Učeň*, J. Senka – VÚDPaP – krátkodobá pamäť. Použiteľný od 3 do 8 rokov. Čas administrácie celkovo 7 – 15 minút, čiastočné testy cca 2 minúty/každý subtest.

Pamäť na eskimácke slová, indiánske čísla – subtesty z prognosticko-diagnostického testu cudzojazyčných schopností žiakov (T-225), M. Malíková – krátkodobá a strednodobá vizuálna,

verbálna a párovo-asociatívna schopnosť učenia; auditívna pamäť logická, krátkodobá. Použitie od 3. ročníka ZŠ.

Test školskej pripravenosti – skupinová administrácia (Farkašová, Dočkal a kol., 2020) posudzuje celkovú pripravenosť, zrelosť a pracovnú zaťažiteľnosť dieťaťa na školskú záťaž. Subtest Príbeh môže pomôcť v posúdení strednodobej verbálnej epizodickej pamäti a subtest Pamäť na obrázky je zameraný na vizuálnu strednodobú pamäť. Zistené deficity môžu byť prediktorom špecifických ťažkostí v čítaní a písaní, ale vzhľadom na spôsob expozície (skupinová forma) treba zvážiť vplyv rušivých faktorov prostredia, úroveň aktívneho jazyka a tiež kvalitu exekutívnych funkcií (pozornosť, pamäť, organizácia a plánovanie činnosti a tiež tlmenie impulzivity pri spracovaní úlohy).

6. Diferenciálna diagnostika

Pri diagnostike pamäti je potrebné diferencovať vplyv motivácie vyšetrovaného, jeho aktuálny emočný stav, vplyv osobnostných charakteristík i možnosť organicky podmienených stavov (stav po úrazoch, možnosť záchvatových ochorení, stav po požití liekov, návykových látok a pod.).

Pamäť je súčasťou aj exekutívnych funkcií a je veľmi závislá od miery pozornosti. Takisto súvisí s úrovňou ostatných poznávacích procesov (vnímanie, myslenie, ale aj tvorivosť). Pri interpretácii výsledkov diagnostického procesu je teda potrebné zvážiť mieru vplyvu jednotlivých funkcií a procesov (vychádzať nielen z testových výsledkov, ale aj klinických skúseností).

Voľba diagnostických prostriedkov je zvážená podľa plánovaného rozsahu vyšetrenia, vývinových možností a aktuálneho stavu vyšetrovaného. V poradenskom procese budú skúšky zamerané možno skôr na spôsob preferencie pamäti z hľadiska učenia (spôsob vštepovania, retencie, vybavovania). Ďalšou diagnostickou kategóriou, pre ktorú bude užitočné vyšetrenie pamäti, bude zlyhávanie dieťaťa v školskom prostredí a možnosť predikcie porúch pozornosti a špecifických vývinových porúch učenia. U starších klientov je možné využiť diagnostiku pamäti aj s ohľadom na možný vplyv návykových látok (t. j. možnosť organických zmien pamäti). Takisto u detí, u ktorých je možný vplyv chronických ochorení, ev. progresie ochorení, bude užitočné sledovať mieru vplyvu a kapacity pamäti a hľadať podporné a rehabilitačné stratégie pri učení. Vyšetrenie pamäti je dôležitou súčasťou batérie pri vyšetrení organicity (súčasť neuropsychologických batérií).

7. Ďalší postup

V závislosti od zhodnotenia pamäťových schopností (kapacita, deficity v rámci krátkodobej a dlhodobej pamäti – vo vizuálnej, auditívnej, verbálnej, i v oblasti mechanickej, sémantickej a epizodickej pamäti) a takisto aj s ohľadom na posúdenie ťažkostí v zmysle organického či funkčného oslabenia (napr. vplyvom málo podnetného prostredia a pod.), budú navrhované opatrenia smerovať v dvoch líniiach s ohľadom na:

1. **Kompenzačné, podporné a vyrovnávajúce stratégie** – v prípade predpokladu dlhodobejších ťažkostí (neurologické ochorenia, úrazy, poškodenie zdravia z dôvodu dlhodobejšej intoxikácie a pod. či predpoklad výraznejšieho deficitu krátkodobej a operačnej pamäti pri poruchách aktivity a pozornosti ako súčasť exekutívnych funkcií alebo ťažkosti v zmysle sémantickej pamäti, napr. pri poruchách autistického spektra) budú navrhované opatrenia zamerané skôr na prijatie a kompenzovanie ťažkostí vhodnou úpravou a zásahmi do procesu vštepovania, retencie a vybavovania zapamätaného. Intervencie budú zamerané na mapovanie silných zložiek pamäti (možnosť opierať sa o tie typy pamäti, ktoré sú funkčné, napr. viac dbať na multisenzorické ukotvovanie údajov, využívanie vizuálneho učenia, pamäti a pod.), vytváranie asociačných spojov, vytváranie myšlienkových máp, vybavovanie prostredníctvom obrazcov,

asociácií atď., ako aj zapisovanie krokov, údajov. Pri kombinácii s poruchami pozornosti využívať nácvik sebainštruktáže (predchádzanie úniku údajov na základe ťažkostí so sústredením a plánovaním).

2. **Stimulačné, rozvíjajúce a tréningové postupy** – aj bežné vyučovanie je pravidelným tréningom pamäti. Čiže všetky postupy, ktoré vedú k učeniu a vybavovaniu si naučeného. Dôležité je prepájanie údajov, informácií do zmysluplných celkov (tréning zameraný na všetky fázy pamäti).

V procese nápravy je potrebné hlavne u detí čerpať námety z dostupných hier (Brainbox, pexeso a pod.).

3. **Feuersteinova metóda inštrumentálneho obohacovania/učenia** – ukladanie informácií do zmysluplných celkov.
4. **Nácvik vytvárania pojmových máp.**
5. **Akceptovanie psychohygienických zásad** (dostatočný spánok, režim práce a oddychu, vhodná strava, dostatočný pohyb, kvalitný proces učenia s fázou ukotvenia a opakovania).

Odborný zamestnanec sa na základe výsledkov diagnostiky vyjadří na účel poskytnutia podporného opatrenia. Vyjadří sa, ktoré podporné opatrenia pomôžu dieťaťu/žiakovi prekonávať prekážky vo vzdelávaní a tým sa plnohodnotne zapájať do výchovy a vzdelávania a rozvíjať svoje vedomosti, zručnosti a schopnosti. Vo vyjadrení na účel poskytnutia podporného opatrenia určí aj potrebný rozsah podporného opatrenia. Katalóg podporných opatrení špecifikuje podporné opatrenia vo výchove a vzdelávaní podľa § 145a školského zákona.

8. Zoznam použitej literatúry

FAY, E. - TROST, G. - GITTLER, G., UPR. † KOVÁČ, T. T-309 analýza štruktúry inteligencie – ISA. [online] Bratislava: Psychodiagnostika, a. s. [citované 2007-8-24]. Dostupné na internete: <https://psychodiagnostika.sk/produkt/analyza-struktury-inteligencie-isa/>.

GAJDOŠOVÁ, E. - HERÉNIOVÁ, G. 1996. Kresebný test školskej spôsobilosti. Príručka pre administráciu a vyhodnotenie, 1st ed. Bratislava: Psycho-Insight, 1996.

KONDÁŠ, O. T- 8 Obrázkovo-slovníková skúška. [online] Bratislava: Psychodiagnostika, a. s. [citované 2007-8-24]. Dostupné na internete: <https://psychodiagnostika.sk/produkt/t-8-obrazkovo-slovnikova-skuska/>.

MALÍKOVÁ, M. 1989. Prognosticko-diagnostický test cudzojazyčných schopností žiakov. Bratislava: Psychodiagnostické a didaktické testy, n. p., 1989.

MATĚJČEK, Z., ŠTURMA, J., VÁGNEROVÁ, M., ŽLAB, Z. 1987. Zkouška čtení. Bratislava: Psychodiagnostické a didaktické testy, n. p. 1987. T-202.

NOVÁK, J.- POŽÁR, L. T-239 Diagnostika špecifických porúch učenia. [online] Bratislava: Psychodiagnostika, a. s. [citované 2007-8-24]. Dostupné na internete: <https://psychodiagnostika.sk/produkt/diagnostika-specificky-poruch-ucenia/>.

OSTERRIETH, P. A. - REY, A. - upr. † KOŠČ, M. - NOVÁK, J. T-65 Rey-Osterriethov test komplexnej figúry – TKF. <https://psychodiagnostika.sk/produkt/t-65-rey-osterriethov-test-komplexnej-figury-tkf/>.

PREISS, M. T-95 Pamäťový test učenia. [online] Bratislava: Psychodiagnostika, a. s. [citované 2007- 8-24]. Dostupné na internete: <https://psychodiagnostika.sk/produkt/t-95-pamatovy-test-ucenia/>.

RUISEL, I., MULLNER, J., FARKAŠ, G. 1986. Škála aktuálnej pamäti. Manuál. Bratislava:

Psychodiagnostické a didaktické testy, 1986.

ŘÍČAN, P. - KREJČÍŘOVÁ, D. a kol. 2006. Dětská klinická psychologie. 4. přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2006. 608 s. ISBN: 978-80-247-1049-5.

SINDELÁROVÁ, B. 2013. Předcházíme poruchám učení: Soubor cvičení pro děti v předškolním roce a v první třídě. 5. vydání. Praha: Portál, 2013. 63 s. ISBN 978-80- 262-0 405-3.

THORNDIKE, R. L. - HAGENOVÁ, E. P. - SATTLER J. M., upr. † ADAMOVIČ, K. T-35 Stanford-Binetova inteligenčná škála – IV. revízia. [online] Bratislava: Psychodiagnostika, a. s. [citované 2007-8-24]. Dostupné na internete: <https://psychodiagnostika.sk/produkt/t-35-stanford-binetova-inteligencna-skala-iv-revizia/>.

UČEŇ, I. - SENKA, J. 1996. Test rečového myslenia. Bratislava: Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie, 1996.